

Likovna vzgoja in psihomotorično učenje

Aristotel je pisal o štirih predmetih, ki so jih navadno poučevali v stari Grčiji: gramatika, gimnastika, glasba in risanje. Glasbo so poučevali iz drugačnih razlogov, za sicer zelo cenjeno zabavo v prostem času, risanje pa so poučevali zato, ker je koristno za življenje, za delo.

Tretji avstrijski šolski zakon iz leta 1869 je v slovenskih deželah uvedel nov predmet v osnovne in meščanske šole: risanje in nauk o geometričnih oblikah. Uvedbo so utemeljevali s tem, da želijo »učencem predvsem vaditi oko in roko, da bo trdna in oko bistro pri razločevanju oblik in mer, znati morajo risati prostore in predmete ...«. Predmet so uvedli, ker se jim je zdel koristen. Predmetnik za popolno osemrazredno dvojezično ljudsko šolo iz leta 1886 je namenjal prostoročnemu risanju po 2 uri od 2. do 5. razreda in po 3 ure od 6. do 8. razreda. Sedanji čas zahteva do zgodovinskega kritičen odnos zaradi drugačne materialne in duhovne kulture. Pa vendar psihomotorično učenje, kot ga imenuje Barica Marentič Požarnik, tudi na višjih stopnjah sedanjega osnovnega šolanja ne bi smelo izgubiti svojega pomena. Kljub novim tehnologijam bodo še vedno, na vseh ravneh zahtevnosti, obstajali poklici in opravila, ki bodo potrebovali razvite psiho-motorične spretnosti. Vsega dela ne bomo zmogli opraviti z računalniško »miško« in s tipkovnico. Psihomotorično učenje je večinoma

vezano na športno in tehnično vzgojo ter na naravoslovje. A spretnosti likovnega oblikovanja, ki jih uporabljamo v vsakdanjem življenju in jih zahtevajo številni poklici: frizer, šivilja, zobotehnik, gradbenik idr., lahko pomembno razvija likovna vzgoja.

LITERATURA

- Marentič Požarnik, B.: *Psihologija učenja in pouka*. DZS, Ljubljana 2000.
- Pečjak, V.: *Misliti, delati, živeti ustvarjalno*. DZS, Ljubljana 1987.
- Trstenjak, A.: *Psihologija ustvarjalnosti*. Slovenska matica, Ljubljana 1981.
- Gardner, H.: *Razsežnosti uma. Teorija o več inteligencah*. Tangram, Ljubljana 1995.
- Karlavaris, B.: *Razvijanje kreativnosti putem likovnog vaspitanja u osnovnoj školi*. Prosveta, Beograd 1981.
- Svetina, J.: *Slovenska šola za novo tisočletje. Kam in kako s slovensko šolo*. Didakta, Radovljica 1990.
- Williams, R.: *Iznenadjujuća veza između umjetnosti i učenja*. Pregled br. 203 /1978, str. 20–24. (Pregled je bilo glasilo Ambasade ZDA v Beogradu. Članek je v originalu izšel v Saturday Review Magazine Corp. 1977.)
- Kranjc, M.: *Od pouka risanja do likovno umetnostne vzgoje*. V: *Od risanja do likovne vzgoje. Zgodovina in razvoj likovnega pouka*. Slovenski šolski muzej, Ljubljana 1982.

Silva Karim

Zavod RS za šolstvo

S A M O P O D O B A - N D E L A V N I C A Z O S M O Š O L C I

Sodobna postindustrijska moderna družba se zajeda v vse pore življenja posameznika. Povečujejo se procesi individualizacije, s tem pa je povezana vedno večja odgovornost posameznika za njegove odločitve. Nesposobnost za odločanje ali pomanjkanje možnosti zato pri posamezniku povzroči odvisnost od različnih trendov in slogov ter zapovedi o načinu življenja, ki jih sugerirajo reklamna sporočila ali različne sekte ter ideološko opredeljene skupine.

Za najdenje v sodobnih izzivih življenja, za samo-zaupanje in zdravo mero neodvisnosti je izjemnega pomena razvoj pozitivne samopodobe in samovrednotenja, ki ju posameznik goji že od najrosnejših otroških let.

Pri osmošolcih sem zato izvedla delavnico, v kateri so s pomočjo risbe in krajših zapisov razmišljali o svoji samopodobi. Nekaj njihovih značilnih narisanih (in napisanih) izdelkov tudi predstavljam. Pri tem se opiram na Marijo Skalar, ki samopodobo opredeljuje kot skupek organiziranih, naučenih kognitivnih mnenj in vrednotenj posameznika o samem sebi, kakršen je trenutno (spoznavni jaz sam, kot ga pozna posameznik), o tem, kar meni, da drugi mislijo o njem (drugi jaz sam) in o tem, kakšen bi rad bil (idealni jaz sam).¹

¹ Definiranje samopodobe je neenotno oz. obstaja zanj več različnih konceptov. Med najbolj znanimi je Rogersovo (prim. v Hayes, N., Orrell, S.: *Psihologija*, Ljubljana, ZRSŠ, 1998). Raznovrstnost konceptov razkriva paleta različnih terminov, ki se nanašajo na samopodobo. Tako je Mojca Pušnik v anglosaški literaturi naletela na naslednje izraze: *self*, *self-acceptance*, *self-actualisation*, *self-awareness*, *self-esteem*, *self-concept*, *self-evaluation*, *self-image*, *self-monitoring*, *self-perception*, *self-presentation*, *self-schemas*, *self-understanding*, *identity* (prim. Pušnik, M.: *Seminarsko gradivo*, Ljubljana, 1997).

Cilji delavnice:

- razmišljati o svoji samopodobi,
- vrednotiti samega sebe,
- razmišljati o treh jazih, ki predstavljajo posameznikovo samopodobo,
- se zavedati svojih pozitivnih pa tudi negativnih lastnosti,
- se učiti sprejemati samega sebe z vsemi svojimi lastnostmi.

Potek delavnice

V uvodu smo se z učenci pogovorili o pojmu *samopodoba*. Samopodobo jim v opredelimo (po Skalarjevi) kot proces organiziranih mnenj in vrednotenj posameznika o samem sebi, kakršen je trenutno. Poudarimo, da samopodobo oblikujejo trije jazi, in sicer spoznavni jaz sam, kot se sami poznamo in doživljamo, drugi jaz, ki opredeljuje, kaj drugi mislijo o nas, in idealni jaz, ki govori o tem, kakšen bi posameznik rad bil. Na preprost, učencem razumljiv način se pogovarjamo o svojih osebnostnih lastnostih. Nekatere kažemo navzven, druge skrivamo. Trudimo se, da bi imeli drugi o nas ugodno mnenje. Prizadevamo si doseči idealno.

Naloga za učence

Vsak učenec prejme list, na katerem so narisani trije okviri. Nad njimi so naslovi: Kakšen sem? Kakšen se zdim drugim? Kakšen bi rad bil?

Pod okviri je prostor za krajše besedilo.

Če imajo lastnosti, ki jih težko upodobijo z risbo, jih lahko dodatno opišejo v spodnjih vrsticah.

Učenci so imeli približno 30 minut časa, v katerem so likovno izrazili razmišljanja o svojem doživljanju sebe, o gledanju drugih ter o svojih željah in vizijah.

Rezultati delavnice

Narisani izdelki so zelo različni in jasno kažejo stopnjo pozitivne samopodobe pri posameznikih. Risbe so zelo iskrene, nekatere izmed njih pripovedujejo zelo domiselno. Učenci so nalogo razumeli in so se v glavnem izražali po načrtu. Nekateri so v okviru *idealni jaz* upodobili svoje poklicne ambicije.

Prvi dve risbi (1 in 2) kažeta nižjo samopodobo, ki jo potrjuje očitna razlika med tremi portreti, hkrati pa to dodatno utemeljuje tudi pripisan besedilo. Še posebno izstopa risba številka 1, na kateri je avtorica ob risbi Kakšen sem? pripisala besedilo: »Ne spoštujem se in nisem svobodna!« Tudi oba druga portreta iste

avtorice (Kakšen se zdim drugim? in Kakšen bi rad bil?) pričata o prepadu med posameznimi vrednotenji. O stiski, povezani s komunikacijo z vrstniki ter učenim uspehom, priča risba 2.

Preostale tri risbe (3, 4 in 5) so naredili učenci z višjo ali zelo visoko pozitivno samopodobo. Učenec, avtor risbe 3, je sam s seboj tako zelo zadovoljen, da bi opravil manjše spremembe le v svoji frizuri. Tudi avtorja risb 4 in 5 kažeta visoko pozitivno samopodobo. Risbi pričata o samozavesti in trdnosti njunega značaja ter o jasni poklicni ali čustveni naravnosti njunih življenj. Tudi to je dodatna potrditev, kako pomembno je za samopodobo, če se posameznik sprejema takega, kot je, z vsemi svojimi lastnostmi.

Verjamem, da pogojuje značaj teh narisanih (in napisanih) izpovedi tudi čas, ko so nastale. Mesec maj je namreč za učence 8. razreda odgovorno in naporno obdobje, saj se po eni strani borijo za čim boljši učni uspeh, po drugi pa so v svoji rosi mladosti izpostavljeni sprejemanju pomembnih odločitev, kot sta nadaljnje šolanje in poklic. Tudi samo poslavljanje od skupnega sobivanja in prijateljavanja v osnovni šoli je zanje zelo resno. Verjetno bi izvedba take naloge v času počitnic ali v začetku šolskega leta dala drugačne izide.

Sklep

Dobro je, da se s svojimi učenci kdajpakdaj ustavimo in jim damo priložnost, da razmišljajo o sebi, se spoznavajo in tako tudi bolje sprejemajo – sebe samega in drug drugega. Ta mala delavnica je dokaz, da otroci, šolarji, s katerimi smo vsak dan v stiku, niso zgolj tisto, kar se zdi na prvi pogled. Risbe in zapisi prikazujejo tudi neskončne globine in širine njihovega notranjega sveta. Nekatere pričajo o avtorjevem navdušenju nad življenjem in o zadovoljstvu s samim seboj, druge kličejo na pomoč.

Morda bi bilo potrebno z učenci večkrat vzpostaviti podoben način komunikacije, saj bi lahko tako učitelji prepoznali prenekatero stisko ter jo pomagali tudi razreševati.

VIRI IN LITERATURA

- Nastran Ule, Mirjana: *Temelji socialne psihologije*. ZPS, Ljubljana, 2000.
- Skalar, M.: *Seminarsko gradivo*. Ljubljana, 2000.
- Pušnik, M.: *Seminarsko gradivo*. Ljubljana, 1997.
- Hayes, N., Orrell, S.: *Psihologija*. Ljubljana, ZRSŠ, 1998.
- Trstenjak, A.: *Psihologija ustvarjalnosti*. Ljubljana, Slovenska matica, 1981.

ANALIZI PRAKTIK A Z I

	Kakšen se zdim drugim	Kakšen sem	Kakšen bi rad bil
1			
2			
3			
4			
5			